HET ONTSTAAN VAN DE HEGGEKAPEL

1. De aanleiding: 'Het Wonder van de Hegge' (1412)

Zonder twijfel dankt de Heggekapel haar ontstaan aan de wel merkwaardige gebeurtenissen die hier plaatsgrepen in het begin van de vijftiende eeuw. Verscheidene - haast eigentijdse - bronnen geven ons de gelegenheid deze gebeurtenissen ten volle te reconstrueren.

Deze bronnen zijn al dan niet omweven met enige fantasie of aangedikt om het wonderlijke van de feiten te beklemtonen. Toch kunnen ze, zoals de geschiedschrijver P.J. Goetschalcks al juist stelde, de toets van de historische kritiek doorstaan (3).

Ene Jan vander Langersteden of van Langerstede - beide namen worden in de bronnen gebezigd -, *'geweest een man van grooter weerde'* maar die aan lager wal was geraakt, verbleef sinds maart 1411 met een knecht en twee paarden in de herberg 'Inden Hooren' te Herentals (4). De man trok regelmatig via de poorten buiten de stad om de kerken en de kapellen in de omtrek te bespieden met inzicht er te kunnen stelen.

Op donderdag 28 januari 1412 begaf Jan vander Langersteden zich te paard naar Wechelderzande, 12 kilometer ten noorden van Herentals gelegen, en stal er uit de kerk een ciborie of communiekop met vijf gewijde hosties als inhoud en een kelk. Dat hij Wechelderzande had uitgekozen voor zijn misdrijf lag enigszins voor de hand. De kerk van het kleine Wechelderzande werd als behorend tot de parochie Poederlee bediend door de Poederleese pastoor zodat er weinig of amper doorlopend toezicht was op het kerkgebouw (5).

Tijdens zijn terugkeer naar de herberg in Herentals verdwaalde de kerkdief te Poederlee in de omgeving van wat thans *'Hegge'* heet. De Hegge was die tijd een woeste, onontgonnen grond op de grens met de betere landbouwgronden van de Kouter en het Voorveld. De naam Hegge duidt

trouwens op die scheiding als 'natuurlijke of kunstmatig aangeplante haag van dorens, brem of wild houtgewas' (6). Voor die tijd beschikken we over een treffende beschrijving van de omgeving. Het tierde er weeldig van *' ... distelen, doornen ende bramen ... '* (7) en er *' ... waeren om die seven mijlen nerghens naer soo veel conijnen. Die hegge stond doen vol doornelijnen'* (8).

In zijn middeleeuws diep christelijk geloof wijtte de misdadiger zijn verdwaling aan de aanwezigheid van de vijf geheiligde hosties in de ciborie en daarom besloot hij de hosties in de nabij stromende Aa te werpen. Doch de dief geraakte verder op dool en kwam steeds weer op dezelfde plek terecht zonder de rivier te bereiken. Daarom verborg hij de hosties zorgvuldig diep in een konijnenpijp en werkelijk vond hij even later de juiste weg naar Herentals weer (9).

In de herberg maakte echter de Herentalse schout (10), Gisbertus de Pape *('Gijsbrecht die Paepe')* zijn opwachting. De veelvuldige soms nachtelijke uitstappen waren opgemerkt en hadden de argwaan gewekt van de hoge gerechtelijke ambtenaar. Hij liet de klederen van Jan vander Langersteden doorzoeken en men vond de gestolen ciborie en de *('gebroken')* kelk.

De kerkdief werd *'ter scherper examinatie'* gebracht en onder tortuur of marteling bekende hij terstond de diefstal en de plaats ervan. Dat hij ook vijf geheiligde hosties had gestolen en verborgen op een ongewijde plaats, verzweeg Jan van der Langersteden.

De Herentalse vierschaar of schepenbank, die het *'hoge recht'* bezat om straffen door dood of verminking uit te spreken (11), veroordeelde de kerkdief tot de doodstraf met de galg.

Het was *'Lanken den hangeman',* de beul van Antwerpen, die de veroordeelde te Herentals zou rechten *'te baste ende te seele'* (12). Op donderdag 4 februari 1412 zou de terechtstelling onder grote publieke belangstelling plaatsgrijpen. Tijdens zijn laatste biecht bekende Jan vander Langersteden de biechtvader datgene wat hij voor de vierschaar had verborgen gehouden: de heiligschennis die hij had bedreven met de gewijde hosties. De geestelijke maande de terdoodveroordeelde zijn bekentenis openbaar te herhalen. Aan de voet van de galg deelde Jan vander Langersteden zijn heiligschennende daad aan de toegestroomde menigte mee.

Na beraad door de schepenen werd de dief op een paard gebonden en deze leidde de Herentalse magistraat en geestelijkheid, gevolgd door de menigte, naar de plaats waar hij meende de hosties verborgen te hebben.

Groot was de verbazing van de kerkdief en de omstanders toen ze de hosties terugvonden vóór de ingang van het konijnenhol: ongeschonden na acht dagen aan de regen, sneeuw, hagel en wind blootgelegen te heb-

ben! Voor de middeleeuwse mens was hier een groot wonder geschied en bleek hier het tastbare bewijs van de aanwezigheid van Christus in het heilig sacrament!

Vanuit Poederlee kwamen de gelovigen *'met cruysen ende met vanen'* en deze namen twee van de weergevonden hosties mee naar de Poederleese kerk, terwijl ook van Herentals een processie toekwam, 'al zingend en dansend', die de drie overige hosties eerbiedig naar de Sint-Waldetrudiskerk te Herentals bracht!

Jan vander Langersteden werd terug naar de stad gevoerd waar de schepenen het vonnis omwille van de verzwegen heiligschennis - toendertijd het zwaarste misdrijf bij uitstek - herzagen. De veroordeelde zou nu naakt op een wagen met brandende houtskool door de stad gevoerd worden en ondertussen gegeseld worden met een gloeiende zweep om alzo een langzame en uiterst pijnlijke dood te sterven als afschrikwekkend voorbeeld voor toekomstige heiligschenners. Bij het openbaar maken van het

Afb. 5: De wonderbaarlijke terugvinding van de hosties in de Hegge. Dit schilderij werd uitgevoerd door de Herentalse kunstschilder A. Van Ysendyck (1801-1875) in 1823 voor de Sint-Waldetrudiskerk te Herentals waar het zich nog steeds bevindt. Opmerkelijk is wel het feit dat de afgebeelde figuren allemaal Herentalse personen zijn die in 1823 leefden.
(Foto: W. Van den Branden, 1985)

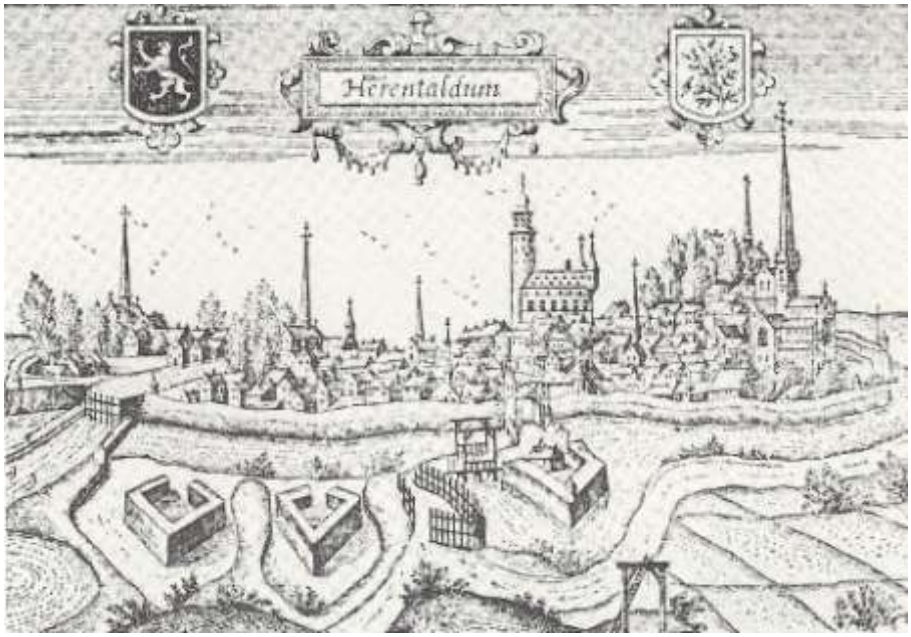

Afb. 6: Panorama op Herentals vanuit het oosten in de periode eind 16de - begin 17de eeuw. In het midden van de stedelijke omwalling merkt men de Zandpoort met op de voorgrond het galgenveld met de galg, goed zichtbaar vanaf de weg naar Lier. Hier werd na de terechtstelling het lijk van Jan vander Langensteden vermoedelijk naartoe gebracht, waar het aan de grote galg bleef hangen tot het helemaal weggerot was of verslonden door aasdieren 'ten exempele van anderen'. Gravure uit J.B. Grammage, *Antverpiae Antiquitates.*

verstrengde vonnis bepleitten enkele aanzienlijke Herentalse vrouwen strafvermindering bij de schout. De overste van het Herentalse gasthuis kon de gerechtsambtenaar vermurwen zodat de heiligschenner toch een snelle en minder pijnlijke dood zou sterven. Het 'verlichte' vonnis werd de volgende dag, 5 februari, uitgevoerd. De rechterhand, waarmee de kerkdief de gewijde hosties had aangeraakt, werd met een kuipersbijl afgehouwd en voor diens ogen onder de galg verbrand, waarna de ongelukkige het leven liet aan de galg (13).

Opmerkelijk is wel dat Jan vander Langersteden zijn dienaar onwetend had kunnen houden over zijn kerkdiefstal. In elk geval ging de man vrijuit in het proces. Van de terechtstelling bleef de onkostenrekening bewaard in het rekeningenboek van de hertogelijke Rekenkamer te Brussel, waaraan de Herentalse schout zijn uitgaven en inkomsten jaarlijks diende te verantwoorden:

'Die voirs(creven) scouth(eth) heeft vuytgereyct en (de) betaelt lanke(n) de(n) hangema(n) van ene(n) die hy rechte, dats te weten yerstwerven sine hande af en (de) d(aer) na te baste en(de) te seele/die welke vute die kerke van Poederloe stal en(de) nam die cyborie metten heilegen sacramente en(de) storte die wairde heilige sakramente(n) opt velt in eens conincs aerde en(de) droech die cyborye met hem / van den welken de scouth(eth) die voirs(creven) lanke(n) voir sinen cost, baste, seele, p(er)de huere van Antwerpen ald(aer) comen synde en loen gaf twee gulden cr(onen) valet VII s. (tuyvers) VIII d. (en iers)' (14).

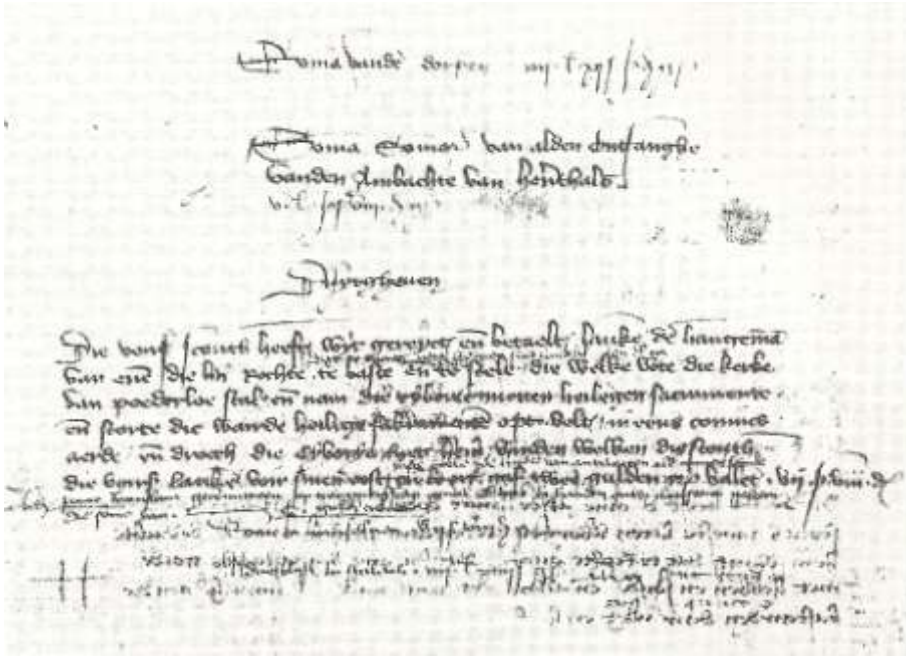

Afb. 7: De rekening van schout Gijsbrecht die Pape over de terechtstelling van Jan vander Langensteden. (A.R.A., Rekenkamer, nr. 12974)

2. Geschiedenis of legende?

De hierboven beschreven gebeurtenissen hebben meerdere geschiedkundigen en andere schrijvers hun nieuwsgierigheid opgewekt. In hoeverre kunnen zij als feiten, dus als 'echt gebeurd' beschouwd worden?
Drie haast eigentijdse bronnen zijn nog ons ter beschikking.

De eerste betreft de hierboven geciteerde schoutsrekening van 1412 (n.s.). Deze vat op bondige, zakelijke wijze de reden van de terechtstelling en de daaraan verbonden uitgaven samen.

Het is een gerechtelijk-administratief stuk waarvan de inhoud niet in twijfel kan getrokken worden. Op het eerste zicht verwarrend is wel de vermelding dat de ontvreemde kerkelijke vaten en hosties gestolen werden *'vute die kerke van Poederloe'*. Geen dwaling nochtans wanneer men voor ogen houdt dat Wechelderzande die tijd kerkelijk onder Poederlee hoorde.

Het verhoor en het verloop van de rechtszittingen en het daaraan verbonden vonnis van de schout en schepenen werden ongetwijfeld genoteerd in de plaatselijke 'gerechtsrollen' of gerechtsboeken - en op het stadhuis bewaard. In de loop der tijden werden deze jammer genoeg vernietigd.

Anderzijds beschikken wij nog wel over een copie van de officiële (oog)-getuigenis over de boven beschreven gebeurtenissen, opgesteld door de Herentalse magistraat. Deze werd echter wel bijna dertig jaar na de feiten, namelijk op 2 januari 1441 (o.s.) 'in de stijl van Kamerijk' genoteerd.

Alhoewel enkele auteurs de waarde ervan betwisten, mag men toch niet vergeten dat dit in het - weliswaar erbarmelijk - Latijn opgestelde stuk een officiële gerechtelijke attestatie, die moest dienst doen als geloofsbrief, is. Bovendien halen schout, schepenen, gezworenen en raadsleden van Herentals enkele details aan die zij alleen maar uit de gerechtelijke bescheiden van 1412 (o.s.) hebben kunnen opvissen en waren enkelen van hen zelfs onmiddellijke getuigen van de gebeurtenissen (15).

Het derde stuk is een rijmdicht, bestaande uit dertig strofen van telkens zes regels en getiteld: *'Een seer schoon gedichte van den hoogchweerdighen H. Sacramente, hetwelck gevonden wirdt tot Poederle inder Heghen inden iare 1412 den 4 Februari'*.

Dit stijlvol voorbeeld van vijftiende eeuwse dichtkunst mag gedateerd worden op omstreeks 1441-1442 (o.s.) of iets later (16).

Door het feit dat de gebeurtenissen hier minitieus verhaald worden met bovendien details die geheel worden bevestigd door de schoutsrekening van 1412, moeten we besluiten dat de schepper van dit dichtwerk zich uitermate goed heeft kunnen documenteren. Ofwel was hij zelf een hooggeplaatste ooggetuige van de wonderbaarlijke feiten en er nauw bij betrokken of meer nog heeft hij - dertig jaar later - inzage gehad in de gerechtelijke stukken nopende het 'Heggewonder' .

Met Pol Van Gestel (17) kunnen we vermoeden dat het gedicht uit het rederijkersmidden stamt (18). In 1648 werd het origineel nog bewaard te Poederlee en gecopieerd door de toenmalige pastoor, tevens kanunnik van het Turnhoutse kapittel, Martinus Bellens (19). Gelukkig copieerde de Lilse geschiedschrijver P.J. Goetschalcks het handschrift van pastoor Bellens in 1912, want ook diens copij verdween sindsdien uit het Poederleese kerkarchief (20).

Vooral kanunnik Floris Prims, eertijds stadsarchivaris van Antwerpen maar afkomstig uit het Kempense Tielen, schijnt de nodige terughoudendheid aan de dag gelegd te hebben omtrent de bovenbeschreven gebeurtenissen, vooral dan wat de beruchte *'konijnen van de Hegkapel te Poederlee'* betreft (21). Volgens Prims hebben alle latere bronnen zich laten leiden door de volksmond die er de konijnen dadelijk zou bij gefantaseerd hebben. Hij haalt daaromtrent de schoutsrekening van 1412 (o.s.) aan die vermeldt dat de dief de hosties *'storte opt velt in eens CONINCS AERDE'* (konings *'aerde'),* en niet in een *'CONINES AERDE'* (konijnen *'aerde').* 'Co*nincs aerde'* verklaart deze auteur als 'gemeenschappelijke gronden, die toebehoren aan de koning' (22). Prims beweert dat het veld, dat zulke onverwachte heiliging toekwam, binnen de soevereine rechten lag van de meester van de schout, de hertog van Brabant. Hij verwijst daarvoor ondermeer naar de plaatsnaam Koningshooik en conincsbloc te Lille en conincxbeemdeken te Poederlee. Volgens dezelfde auteur nog kan *'aerde'* onmogelijk 'konijnenpijp' betekenen daar het woord - uitgezonderd in het gedicht - nergens in die betekenis zou voorkomen.

Het is opmerkelijk dat F. Prims weigert te geloven dat de zinsnede *'eens conincs aerde'* een gevolg is van een foutieve overschrijving in de rentmeestersboeken door de klerk te Brussel. Dat het overschrijven van de ingeleverde schoutsrekening slordig gebeurde, bewijzen juist wel de toevoegingen die de klerk tussen de regels moest aanbrengen.

P. Van Gestel wijst terecht op de onverenigbaarheid van de genitiefvorm van *'eens'* welke nochtans ontegensprekelijk bij 'conincs' hoort. Het kan wel bij *'conines',* We kunnen dus in de historische context spreken van de *'aerd'* van EEN konijn, niet van EEN koning, wel van DE koning, maar dat laatste staat er niet (24).

De bewering van F. Prims dat *'aerd'* nooit in de betekenis van pijp of hol gebruikt werd, kan ook ontkracht worden. Zelf citeert hij nog *'boven dese cornijns eerde'* van het lied, maar bestempelt dit onterecht als afschrijverij van de schoutsrekening van 1412. Ook documenten van 1478, onder andere van de omgeving van hertogin Maria Van Bourgondië, gewagen van *'de aerde der conijnen', 'die conijneerde'.* Het woord *'conineseerde'* was dus in de vijftiende eeuw niet zo ongebruikelijk als F. Prims liet uitschijnen (25).

F. Prims trok ook de openbare biecht van Jan vander Langersteden in twijfel. Zo zou hij de hosties gewoon op het veld uitgeschud hebben, maar misschien toch verteld hebben dat hij de hosties in een konijnenhol had verborgen *om zijn misdaad eenigszins te verkleinen ... dit alles in de veronderstelling dat de dief werkelijk van een konijnepijp hebbe gesproken'* (26). Met de strop om de hals zal de terdoodveroordeelde wel weinig aan minimalisering van zijn heiligschennis gedacht hebben, wanneer de ondanks alles middeleeuwse gelovige op aanraden van zijn biechtvader zijn geheim onthulde. Het zou sterk verwonderlijk zijn dat de ongelukkige heiligschenner bij zijn voor hem zware biecht nog snel een 'leugentje om bestwil' vertelde aan zijn biechtvader. Niets belet ons dus om niet te twijfelen aan de ultieme biecht van de terdoodveroordeelde Jan vander Langersteden.

Dat we uitgebreid op de te kritische benadering van de gebeurtenissen rondom de Hegge door F. Prims zijn ingegaan, vonden we gepast omdat hedendaagse auteurs en lezers nog de visie van de gewezen Antwerpse stadsarchivaris overnemen, echter zonder de achtergrond en de bronnen te kennen (27). P.J. Goetschalckx had nochtans in 1912 zonder meer gelijk wanneer hij stelde dat de genoemde documenten alle historische kritiek konden doorstaan!

P.J. Goetschalckx had in zijn vermeld artikel erop gewezen dat, gezien men in het hertogdom Brabant de paasstijl bezigde, de gebeurtenissen rond het 'Heggewonder' volgens onze jaartelling niet in 1412 maar in 1413 plaatsvonden. Het jaar 1412 eindigde volgens die jaarstijl immers pas op 2 april en het jaar 1413 ving dus aan met Pasen, zijnde dat jaar 3 april (28). F. Prims betwistte deze stelling met de thesis dat *'Ghijsbrecht Spapen'*, die de rekening van 1412 (o.s.) opmaakte op 4 februari 1413 (o.s.), geen schout meer was. Dus moet de datum al omgezet geweest zijn in Nieuwjaarsstijl, zo redeneert F. Prims. De datering van het gedicht, de enige exacte die we bezitten, *'Dat geviel int jaer ons Heeren, doenmen schreef, tot sijnder eeren Veerthien hondert ende twelff jaar'* moet dan ook aangepast geweest zijn door pastoor Martinus Bellens in 1648, zo verdedigt F. Prims zijn stelling.

Blijkens de bewuste rekening van 1412 grepen inderdaad de wonderbaarlijke gebeurtenissen in de Hegge plaats russen 25 december 1411 en 24 juni 1412 (30). Aangezien we weten dat de wedervinding van de hosties gebeurde op 4 februari en dus de vermetele kerkroof op 28 januari, zouden in de oude Paasstijl deze gebeurtenissen gedateerd worden op 4 februari 1411 (o.s.), Omgerekend in onze jaartelling, waarbij het nieuwe jaar op 1 januari begint, mogen we met zekerheid beamen dat het 'Heggewonder' plaatsgreep op donderdag 4 februari 1412 (n.s.) (31). F. Prims had dus, wat het tijdstip betreft, juist gezien.

3. Het ontstaan van een devotie en bedevaartplaats

Niet alleen op het gewone, ongeletterde volk maakte het wedervaren van Jan vander Langersteden indruk. Ook de hogere sociale klassen waren getroffen door 'het Wonder' dat zich had afgespeeld in de wildernis van Poederlee.

Eén van de eerste prominenten die interesse vertoonden voor het 'Wonder van de Hegge' was niemand minder dan de toenmalige landsvorstin, de hertogin van Brabant (32). Het toeval wilde dat deze dame, Elisabeth van Görlitz, in de periode van de bovenbeschreven gebeurtenissen te Turnhout op het nog bestaande hertogelijk jachtslot verbleef en aldaar ook het felbesproken 'Wonder' vernam. Zij begaf zich onmiddellijk naar Poederlee om de plaats waar het 'Heggewonder' was geschied met een bezoek te vereren en er op *'bevaert'* te gaan *'daer Godts lichaem, dat sacrament, hadde gerust in die conijnentent' (33).*

Dat de onbekende schepper van het lofdicht van 1442 uitermate aandacht schenkt aan dit hoog bezoek is niet zo merkwaardig. Vele bedevaartsoorden danken hun ontstaan, en zeker de toeloop van pelgrims, aan het feit dat hooggeplaatste edellieden of geestelijken het oord begunstigden met een bezoek. Het meest gekende voorbeeld is wel Scherpenheuvel dat in het begin van de zeventiende eeuw uitgroeide tot hét bedevaartsoord van de Nederlanden dank zij de bijzondere aandacht en het bezoek van de aartshertogen Albrecht en Isabella (34).

Aan de Hegge werden weldra allerhande genezingen toegeschreven die de schare pelgrims deed toenemen en de toenmalige heer van Poederlee, Jan van Vriesele, aarzelde niet om er een heiligdom te laten optrekken: de Heggekapel, die zou uitgroeien tot één van de voornaamste bedevaartsoorden van de vijftiende eeuw (35).

Om de opschudding, die het 'Heggewonder' van 1412 teweeg bracht, ten volle te begrijpen, moeten we ons verdiepen in de middeleeuwse opvattingen en vraagstelling over de zogenaamde 'transubstantiatie' of de al dan niet aanwezigheid van Christus in de gewijde hostie. Tot in de twaalfde eeuw werd de hostie nooit aan de gelovigen getoond, ook niet tijdens de eucharistieviering. In 1264 wordt door paus Urbanus IV Sacramentsdag ingesteld en vanaf dan wordt het gebruikelijk dat het Heilig Sacrament duidelijk aan de gelovigen getoond wordt, getuige hiervan de eerste monstransen en de sacramentsprocessies. Vanaf dan manifesteren zich ook de bloedende hosties wanneer deze ontheiligd worden. Die moeten aldus de stelling van de godgeleerde Sint-Thomas van Aquino, dat Christus' bloed niet in de hostie aanwezig was, ontzenuwen.
Hostiemirakelen waren dan ook meer dan welkom om de discussie hier-

omtrent op te lossen. P. Bröwe noemt de hostiemirakels op voor onze gewesten: Viversel-Zolder (1317), Brussel (1333), Asse (1335), Gent (omstreeks 1354), Brussel (1369), Leuven (1380) en tenslotte te Poederlee in 1412 (37).

We vestigen de aandacht op enkele overeenkomsten van het 'Heggewonder' met het Gentse hostiemirakel van 1354. Dat jaar zouden, volgens de overlevering, twee dieven de kerk van het Gentse Augustijnenklooster beroofd hebben van alle vaatwerk, waarin ook geconsacreerde hosties. De twee dieven begroeven de hosties te Eckergem, diep in de grond, maar één van de twee - door vrees gekweld - keerde later terug om de hosties te gaan zoeken. Groot was zijn verbazing wanneer hij ze ook terugvond, maar met bloed bedekt! Toen een herder zijn schapen kwam hoeden, verzamelden de dieren zich in een kring rondom de bergplaats en bewezen eer aan het Heilig Sacrament door allen te knielen (38)!

Recent publiceerde de faculteit van godsdienstwetenschappen van de universiteit van Parijs een werk over de zogenaamde hostiemirakelen. Pikant detail is wel dat volgens de auteurs voor onze gewesten alleen het 'Heggewonder' van 1412 als 'te bewijzen' mag beschouwd worden. Over de andere bovengenoemde hostiemirakelen konden geen sluitende juridische stukken voorgelegd worden (39).

4. De legendevorming

Het is kenmerkend voor de volksdevotie dat wonderbaarlijke gebeurtenissen steeds aangedikt worden met kleine details die het bovennatuurlijke en het wondere van de feiten nog extra benadrukken.

De meermaals geciteerde F. Prims vermoedde - zoals reeds gezegd - dat het konijnehol zo'n toevoegsel van de volksoverlevering was. Dat hij zich hierin vergiste, staat buiten kijf.

Toch wordt later gewag gemaakt van een nieuw detail. De hosties die gevonden werden, waren *'...cruysweghs liggende op een schoon groen pleynken verheven ..'*, dus niet zomaar kriskras door elkaar. Het is een detail dat voor het eerst opduikt in de geloofsbrief die de heer en notabelen van Poederlee meegeven aan hun boden om giften te verzamelen voor de Heggekapel en die geschreven werd op 27 augustus 1477 (40). Dit in kruisvorm liggen van de hosties wordt zelfs een volwaardig deel van het verhaal van het 'Heggewonder' zoals het nu nog wordt verteld.

In de loop van de tijden voegde de volksmond ook de stichtende houding van de konijntjes bij de gebeurtenissen toe. De konijntjes die in menselijk biddende houding eer bewezen aan het Heilig Sacrament wanneer Jan

vander Langersteden en de Herentalse magistraat en geestelijkheid de hosties vonden, kregen voor het eerst vaste voet in het verhaal dank zij Augustinus Wichmans, de latere prelaat van Tongerlo (41), die in zijn stichtende 'Brabantia Mariana' (1632) in zijn bijdrage over de Heggekapel de biddende konijntjes verwerkte: *' ... et cuniculos circum circa flexo poplite Creatorem suum religiose adorantes'* (... en rondom met gebogen pootjes als hun Schepper aanbiddende) (42). F. Prims wijst er trouwens op dat F.A. Wichmans er voortdurend op uit was om al het wonderbare dat er verhaald werd, op te tekenen en bereid was om dat als historisch juist te verdedigen.

Afb. 8: Dit geschilderd medaljon, met een volkse voorstelling van het Heggewonder en Heggekapel, bevindt zich in de muur van de zitplaats van de Poederleese pastorij.
(Foto: W. Van den Branden, 1986)

En zo zal ook pastoor Van de Wyer in 1751 beroep doen op de authoriteit van prelaat Wichmans, *'alzoo aan het verhalen van den hooggemelden Schrijver niemand van vernuft verstand en twijfelt',* om de aanbidding door wilde konijnen als historisch feit te verkondigen (43).

De biddende konijntjes worden vanaf dan het geliefkoosd thema van de devotie rondom het 'Heggewonder' . De symboliek is voor de gelovige treffend: de redeloze dieren erkennen sneller hun schepper dan de mens, die met verstand begiftigd is. Het is een symboliek die we trouwens in vele stichtende verhalen aantreffen.

Het christelijk volk, behept met stichtende fantasie, vertelt nu nóg dat de konijntjes Jan vander Langersteden en de Herentalse magistraat de weg wezen naar de hosties en dat de nakomelingen van de biddende konijntjes allemaal een wit kruisje op het voorhoofd dragen.

In 1912 noteerde pastoor J. Hendrickx de volgende legende: *'Een jager komt over de Hegge gegaan en ziet twee konijntjes zitten, O zo stil! Zijn hond schiet er op af. Maar zie! Op eens blijft hij staan, pal! De jager mikt, maar knets! Hij trekt een tweede keer, en opnieuw, knets! Het geweer springt niet af Geheel ontsteld nadert hij zelf en vindt de Hoogheilige Hostiën en daarrond de konijntjes in gebedshouding' (44).*

Tenslotte wordt het 'Heggewonder' aangegrepen om legenden over andere godsdienstige plaatsen te stofferen. Zo noteerden we tijdens een avondwandeling de legende over het ontstaan van de 'Veertien kapellekes' te Vorselaar .

Jan vander Langersteden had geen vijf gewijde hosties, zoals hij meende, maar zes hosties weggeborgen in de konijnenpijp op de Hegge te Poederlee. Toen de hosties door Gods voorzienigheid aan de oppervlakte kwamen te liggen, gapte een stoutmoedige ekster één van de hosties weg en vloog ermee naar onbekende oorden.

Eeuwen later, op het einde van de negentiende eeuw, vond een houthakker de verloren hostie bij het omhakken van een holle boom. Verscheidene wonderen ter plaatse leidden tot het ontstaan van de 'Veertien kapellekes' (45).

De verscheidene volkslegenden wijzen op de grote indruk die het 'Heggewonder' op de bevolking heeft gemaakt en mogen niet afgedaan worden als louter bijgeloof. Het aandikken van waargebeurde feiten met allerlei stichtende zogenaamde details is de gewone, maar kleurrijke manier van onze voorouders om het voor hun wondere van die gebeurtenissen extra in de verf te zetten. Ook dat maakt volwaardig deel uit van onze cultuur.